

Poglavlje 1 - Stvaranje atmosfere u učionici

Uvod

Slika prikazuje učenike koji rade u učionici. Na lijevoj strani, dječak i djevojčica rade zajedno, njihovi materijali, uključujući i globus, nalaze se na stolu. Izgleda kao da o nečemu raspravljaju. U pozadini, učenik ili možda nastavnik nešto objašnjava. Djevojčica s desne strane podigla je ruku i čeka da je prozovu. Svi u razredu predano rade i čini se da uživaju u tome. Atmosfera u učionici od ključne je važnosti za efikasan rad i učenje.

Ovih pet vježbi fokusira se na to kako stvoriti, ili ponovo uspostaviti, atmosferu u razredu koja omogućava učenicima da se osjećaju ugodno i sigurno. Ovaj osnovni zahtjev podržava efikasnost nastave i učenja, jer ometanja obično postaju prioritet i oduzimaju i vrijeme i energiju.

Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava ima mnogo toga zajedničkog sa dobrim podučavanjem. Ovo se ne odnosi samo na ovih pet modela već na sve vježbe u ovoj knjizi.

Ovi modeli, međutim, nijesu primarno zamišljeni kao sredstva za upravljanje razredom. Oni nose dublju, značajniju poruku. Danas je obrazovna reforma umnogome pitanje na koji način napraviti korak dalje od izlaganja utvrđenog, naizgled svezremenog korpusa znanja i uvida ka dinamičnijem konceptu cjeloživotnog učenja koje više zahtijeva razvoj kompetencija nego gomilanje podataka. Iz ove perspektive, škola se smatra mikro zajednicom – mjestom gdje učenici nailaze na razna iskustva i probleme koji imaju mnogo toga zajedničkog sa životima odraslih. Stoga bi učenici trebalo da uče kako da se nose s takvim problemima u školi. Ove vježbe pomažu učenicima da njihova mikro zajednica funkcionise time što upoznaju jedni druge, usuglašavaju pravila unutar grupe, dijele lična iskustva jedni s drugima i razvijaju samopoštovanje, definišu vlastiti identitet unutar grupe i u saradnji s drugima. Ovi zadaci jednako su važni i prikladni za mlađe i starije učenike, ali će nivo razmišljanja biti različit.

Konačno, u okvirima obrazovanja za demokratiju i ljudska prava, ove vježbe nose jasnu poruku podučavanja *kroz* ili *u* duhu demokratije i ljudskih prava. Svaki učenik je individua koja zajednici učenika i nastavnika u razredu dodaje nešto posebno i lično. Prema svakom učeniku treba se ophoditi zainteresovano i sa poštovanjem. Svako pravilo trebalo bi da se primjenjuje jednako na sve. To znači: „Ono što očekujem od drugih oni mogu očekivati od mene.“ Učenici bi trebalo da budu svjesni ove poruke, stoga su promišljanje i kritičko razmišljanje u razredu od suštinskog značaja.

Zadatak 1.1. – Podudarne kartice

Obrazovni cilj	Ova vježba osposobljava učenike da ostvaruju kontakt s drugima na neprijeteći način.
Napomena	Nastavnici mogu da koriste ovu vježbu kako bi procijenili potrebe u učenju i očekivanja svojih učenika.
Materijali	Špil karata koje čine parove.

Postupak

1. Nastavnik nasumce dijeli kartice i traži od učenika da pronađu drugu polovinu.
2. Kada su pronašli jedno drugo, učenici potroše 5 do 10 minuta tražeći neke osnovne informacije jedni o drugima:
 - ime
 - porodica
 - gdje žive
 - omiljena životinja ili pop grupa ili fudbalski tim ili boja itd.
3. Učenici se vraćaju na plenum. Svaki učenik ima priliku da ostatku grupe kratko prikaže svoga partnera.¹
4. Učenici posjedaju u krug. Kako bi dali povratne informacije, nastavnik podstiče učenike da komentarišu šta im je novo ili šta je na njih ostavilo poseban utisak.

Dodatak

Ova aktivnost može se dalje razviti tražeći, na primjer na nivou osnovne škole, da zajedno sjednu svi učenici čija je najdraža boja crvena, kako bi se stvorila mala raspravna grupa.

Varijacija

Učenici istražuju različite načine za prezentaciju svojih informacija, na primjer kroz pantomimu, mogu napraviti plakat kojim se reklamira njihov partner ili mogu napisati pjesmu.

Materijali

Špil karata na kojima je napisan i nacrtan predmet koji partner ima na drugoj kartici.

Kartice bi trebalo da prikazuju tekst i slike koje bi omogućile mlađim učenicima sa poteškoćama u učenju da u potpunosti učestvuju u vježbi.

ruža – trn	dan - noć	nož - viljuška	cipela – čarapa
svjetlo – tama	so - biber	olovka - papir	sto - stolica
vruć– hladan	visoko - nisko	jak - slab	dolje - gore
uključen - isključen	otvoren - zatvoren	veliki – mali	brzo - sporo
čist - prljav	hrapav- gladak	stati - ići	start - cilj
dobar – loš	da - ne	prijatelj – neprijatelj	debeo - mršav
sunce - mjesec	brat - sestra	dječak - djevojčica	

¹Ovo treba da se objasni prilikom uvođenja vježbe kako bi učenici mogli da odluče koliko toga žele o sebi da otkriju.

Vježba 1.2. – Prava, odgovornosti i pravila u učionici

Obrazovni ciljevi	<p>Ova aktivnost uvodi pristup „korak po korak“ sa učenicima kako bi se uspostavila demokratski usaglašena pravila za njihovu razrednu grupu.</p> <p>Učenici stiču osjećaj da je njihov doprinos važan i da imaju priliku da utiču na sastavljanje pravila. Razvijaju osjećaj „vlasništva“ i doživljavaju aktivno sudjelovanje u stvaranju zajednice u razredu kao mikro društva.</p> <p>Učenici postaju svjesni povezanosti između prava, odgovornosti i pravila (što su zakoni u kontekstu razreda).</p>
Materijali	Veliki listovi papira koji su podijeljeni na tri djela.

Postupak

1. Koristeći „igru“ formiranja grupe (npr. dijeljenje sparenih kartica kako bi se formirale grupe žonglera, violinista itd.) razred se dijeli u tri, šest ili devet grupa u zavisnosti od veličine razreda. Ne bi trebalo biti više od 5 učenika u grupi. Svaka grupa je A, B ili C.
2. Svaka grupa imenuje predstavnika. Nastavnik traži kratku povratnu informaciju od grupa – kako su izabrali svog predstavnika?
3. Svaka grupa ima list papira podijeljen na tri dijela. Koristeći gornji dio papira, zapisuju ono za što vjeruju da su prava svake osobe (uključujući i nastavnika) u svom razredu. Trebalo bi da zabilježe svaki predlog i svaki predlog treba da bude numerisan.
4. Učenici daju povratne informacije, vođeni pritom sljedećim pitanjima. Koliko dobro ste po vašem mišljenju uradili zadatak? Šta ste svi radili što je bilo od pomoći? Šta je odmoglo?
5. Učenici prosljeđuju svoj rad sljedećoj grupi (A do B, B do C, C do A).
6. Svaka grupa razmatra listu prava koju je napravila prethodna grupa, vođeni sljedećim pitanjima. Koje odgovornosti imamo da bi poštovali ta prava? Šta treba da radimo? Kako trebada se ponašamo? Na primjer: „Svako ima pravo da bude saslušan.“- „Mi imamo odgovornost da slušamo.“
Koristeći iste brojeve koje su korišćeni u odjeljku prava, učenici zapisuju odgovarajuću odgovornost (ako se ijedne mogu sjetiti) na centralnu trećinu papira.²
7. Doprinos nastavnika: pravila za pravila.
 - Odlučite o nekoliko pravila koja će biti istaknuta na vidnom mjestu u razredu.
 - Treba da budu pozitivno formulisana - URADI nešto radije nego NEMOJ nešto uraditi.
 - Moraju biti konkretna i opisivati određeno ponašanje, na primjer pravo da te saslušaju; mi imamo *odgovornost* da slušamo; *pravilo* – čuti dok drugi govore.
8. Učenici još jedanput razmjenjuju listove papira. Grupe razmatraju sve informacije prethodne dvije grupe i dogovaraju se o maksimalno pet pravila. Ova pravila se zapisuju masnim slovima na posljednju trećinu listova papira. Ova lista pravila se potom odvajaju i okači na zid. Predstavnik svake grupe objašnjava pravila svoje grupe cijelom razredu.
Rasprava koju vodi nastavnik. Učenici identifikuju suvišna pravila i dogovaraju se koje će duplikate izbrisati. Neke grupe možda neće biti spremne da dozvole da se njihova pravila izbrišu,

² Učenicima ponekad može biti teško da pronađu odgovornost za svako pravo

dok će druge grupe biti spremne. Učenici bi trebalo da donesu odluku sa kojom bi se svi složili. Možda bi bilo bolje da ostave duplikate za kasnije razmatranje, nego da isključuju određenu grupu iz rada.

9. Glasanje za pravila. Svaki učenik dobija četiri žetona da glasa za pravila koja on smatra da bi trebalo da važe za njihov razred. Mogu glasati dodjeljivanjem žetona kako oni to žele, npr. mogu željeti da daju sve svoje glasove za jedno pravilo ili da ih jednako raspodijele. Četiri pravila sa najvećim brojem glasova postaju pravila tog razreda. Mogu se napisati, može ih potpisati svaki učenik a zatim se mogu istaknuti na vidnom mjestu u razredu.
10. Zajedničko promišljanje. Šta je pomoglo? Šta je odmoglo? Na koji način ste doprinijeli aktivnostima? Jeste li primijetili da su doprinosi nekog drugog u razredu bili korisni? Šta su oni uradili?

Ovo je prva prilika za razred da počne primjenjivati i jačati svoja pravila. Nastavnik može pohvaliti učenika zbog poštovanja pravila. Ako je ikako moguće, nastavnik bi trebalo da ignoriše one kojih ih ne poštuju, u suprotnom, omogućiće im da se nađu u središtu pažnje iz negativnih razloga.

Zadatak 1.3. – Identitet grba

Obrazovni ciljevi	Podsticanje samopouzdanja, pojedinci se podstiču da prepoznaju i ističu svoje pozitivne strane. Grupe pronalaze svoje zajedničke ciljeve.
Napomena	Ovaj vježba omogućava učenicima da se vrlo brzo aktivno uključe. Idealna je za tek formiranu grupu ili na početku treninga.
Materijali	Plakat s grbom za svaku grupu, bojice ili olovke, slike iz časopisa, itd.

Postupak

- Koristeći „igru“ formiranja grupe (npr. dijeljenje sparenih karata kako bi se formirale grupe žonglera, violinista itd.) razred se dijeli u tri, šest ili devet grupa zavisno od veličine razreda. Ne bi trebalo da bude više od 5 učenika u grupi. Svaka grupa je A, B ili C.
- Učenici rade u grupama od četiri člana. Svakom učeniku data je skica grba koja je podijeljena u četiri djela i ispod ima svitak. Dijelovi iz druge kopije mogu već biti izrezani kako bi se mogli zalijepiti na glavni grb kad bude gotov.
- Zadaci:

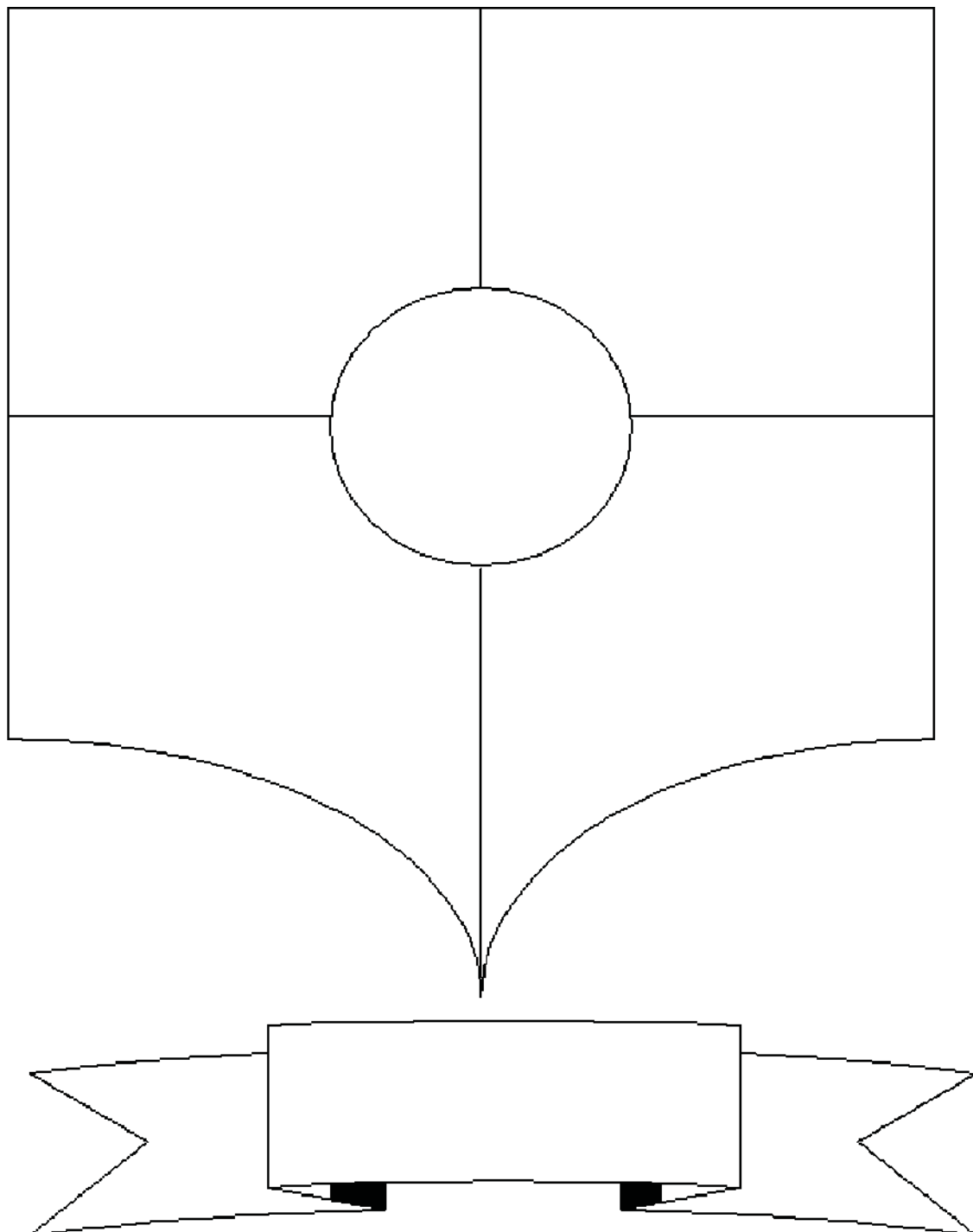
Individualna priprema:

 - napravite bilješke odgovarajući na sljedeća pitanja:
 - Kako sebe vidite?
 - Šta vam je potrebno?
 - Šta ste sposobni da radite?
 - Za čime žalite kada razmišljate o vlastitom životu?
 - nacrtajte (ili izaberite) simbol ili simbole koji predstavljaju vaše zabilješke (boje, obojeni papir, slike iz časopisa i itd.)

Grupni rad:

 - objasnite svoj simbol(e) članovima grupe
 - zalijepite sve djelove na vaš grb
 - pronađite zajednički simbol za vašu grupu (centar), moto za vaše ideje (gornja zastavica) i ime za vašu grupu (donja zastavica).
- Završene grbove koji su izloženi na zidu da ih svi vide predstavljaju članovi grupe u plenumu.

Materijali

Vježba 1.4. – Buket cvijeća

Obrazovni ciljevi	<p>Cilj ove vježbe jeste da podrži grupnu koheziju i jača samopoštovanje.</p> <p>Učenici shvataju da su pojedinci u grupi jedinstveni i različiti, ali da doprinose ukupnoj snazi grupe.</p>
Materijali	<p>Mala portretna fotografija učenika koja nije veća od tri kvadratna santimetra (nacrtani autoportret je takođe dopušten).</p> <p>Žuti ili narandžasti papir izrezan na okrugle dijelove od otprilike 6 cm u presjeku kako bi se dobila sredina cvijeta.</p> <p>Papir u svijetlim bojama izrezan u obliku latica, obojena vrpca, i ako su pri ruci, markeri i olovke u nekoliko boja, dva velika lista papira, ljepilo.</p>

Postupak

1. Svaki učenik ima okrugli komad papira na koji će zalijepiti svoju fotografiju.
2. Svaki student uzima šest latica na kojima zapisuje jednu ili dvije pozitivne riječi o:
 - tome šta bi nastavnik mogao da kaže o njima
 - tome šta bi muški član njihove porodice mogao da kaže o njima
 - tome što bi ženski član njihove porodice mogao da kaže o njima
 - tome šta bi mogli da kažemo o sebi samima
 - šta bi prijatelj mogao o njima da kaže
 - šta bi neko drugi u sobi, školi ili zajednici mogao o njima da kaže.
3. Učenik lijepi latice oko ruba fotografije kako bi napravio glavu cvijeta.
4. Nastavnik ili učenici raspoređuju svaku krunicu cvijeta na papir za izlaganje.
5. Nastavnik ili učenici crtaju stabljike i listove svakog cvijeta kako bi stvorili buket. Pričvrščivanje vrpce učiniće buket vrlo posebnim.

Dodatak

Sjedeći u krugu, učenici daju svoje komentare. Ovo pomaže učenicima da razumiju simbolično značenje: buket bi izgubio svoju ljepotu ako bi neki cvjetovi nedostajali (zajednica), svaki cvijet je različit i dodaje nešto jedinstveno (dostojanstvo osobe), a u isto vrijeme, svi cvjetovi su slični i stoga je jedan jednako važan kao i drugi (jednakost). Koncepti u zgradama mogu biti uključeni u razrede sa starijim učenicima.

Zadatak 1.5. – Kineski štapići

Obrazovni ciljevi	Učenici se obučavaju timskom radu. Stiču osjećaj šta to znači osloniti se na druge i da se drugi mogu osloniti na njih (međuzavisnost).
Materijali	Kineski štapići ili olovke, itd. (otprilike 15 cm duge).

Postupak

1. Razred je podijeljen u timove od otprilike osam učenika. Timovima je rečeno da treba da pokriju određenu udaljenost (ako je moguće, vježbu bi trebalo uraditi izvan školske zgrade).
2. Timovi stoje u redovima na međusobnoj udaljenosti od jedan do jedan i pol metar.
3. Učenici uzimaju svoje kineske štapiće (ili olovke) vrhovima kažiprsta. Štapići sada spajaju učenike.
4. Sada timovi moraju da se utrkuju prema cilju koji je prethodno postavljen, na primjer učionica ili drugi kraj školskog dvorišta. Ako dva učenika ispuste svoj štapić, cijeli tim se mora vratiti na početak i ponovno početi trku. Timovi imaju slobodu da razviju najbolju tehniku i strategiju za najbrži dolazak na cilj a da im štapići ne ispadnu.

U zavisnosti od toga koliko se zadatak pokaže teškim za učenike, ova pravila mogu se primijeniti manje ili više striktno.

Dodatak

1. Neki učenici mogu djelovati kao vanjski posmatrači koji mogu da komentarišu o načinu međusobne saradnje timova.
2. Aktivnosti se mogu snimiti kako bi se prikazali različiti oblici ponašanja.